

Gustave Flaubert: Paní Bovaryová: poznámky k interpretaci

Flaubert sáhl – podobně jako Balzac – po tématu sňatků z rozumu, ovšem nazírá je – objektivně – optikou dotčené ženy (zatímco Balzac má jako hlavní postavy muže). Charles Bovary vstupuje do příběhu jako společenský outsider. Začíná se vzpomínkou na jeho školní léta, která prožil jako průměrný student bez sociálních kontaktů, neboť pochází z přistěhovalé, maďarské rodiny. Usilovně vystudoval medicínu a stal se venkovským lékařem. Je svědomitý, poctivý a pracovitý, ale bez charismatu; i ve vztahu k venkovanům působí zakřiknutě. Pak se ovšem přihodí, že se seznámí s místním velkým sedlákem a jeho dceru Emu si vezme za ženu. Jde o nejkrásnější dívku v kraji a Charles Bovary dospěje k závěru, že takové manželství a rodina (mají malou dcerku) představuje vlastně vrchol všeho, čeho chtěl a mohl dosáhnout.

Emma však na situaci nahlíží zcela jinak. Do manželství vstupuje s idealizující představou, že jí nyní čeká život jako velké dobrodružství, a zcela přirozeně je zklamávána. Zjišťuje totiž – aniž by byla schopna toto zjištění přeměnit v zobecňující soud –, že v moderní podnikatelské společnosti jsou bezbřehé šance jen iluzí, kterou mohou uskutečnit pouze vyvolení. Emu oklopují lokálně jakžtakž úspěšní lidé (lékárník Homais, lichvář Lheureux), ale všichni jsou zoufale průměrní. Emma hledá únik v romantické četbě a pod jejím vlivem se nechá okouzlit dvěma muži, kteří jí opravdu chtějí – jako milenku ovšem: Leonem a Rudolfem. Emma v zoufalé snaze dosáhnout splnění svých snů zvolí tu nejproblematičtější cestu: k ideálu se propracovává hmotným přepychem na dluh, což ji nakonec zničí.

Český dospělý čtenář dneška snadno tento příběh nahlédne jako paralelu naší nedávné minulosti i současnosti. Pádem komunismu se nám otevřel celý svět jako kouzelná planeta velkých šancí udájen pro všechny, ale drtivá většina z nás byla nejdál v Chorvatsku, vrchol štěstí pro nás představují víkendové nákupy, grilovačky a stupidní seriály, zhloupli jsme upadajícím školstvím i brainwashingovými médii a leckdo máme na krku nezvladatelné dluhy. Mnozí z nás necítíme větší svobodu než v předchozím utlačovatelském režimu.

Zvláštní kapitolu tvoří soud s Flaubertem kvůli knize. Flaubert byl obviněn, že kazí morálku, když jako autor-vypravěč propaguje nevěru jako řešení osobních problémů vdané ženy. Flaubert ovšem u soudu obstál, když dokázal, že tyto úvahy nejsou jeho vlastními slovy, ale vnitřní řečí váhající Emy; Flaubert totiž v knize používá – kromě tradiční přímé řeči – i modernější nevlastní přímou řeč (úvahy bez uvozovek) a polopřímou řeč (postava o sobě mluví ve 3. osobě), což žalobci neznali a s něčím takovým nepočítali.